

Nr. 5, juni 2007

Forfatter: Morten Harper

Kategori: EØS

Stikkord:

- alkohol
- netthandel
- avgifter

Bakgrunn:

Den pensjonerte svenske legen Klas Rosengren importerte flere kasser spansk vin til seg selv og en del bekjente. Vinkassene ble konfiskert av tollmyndighetene fordi slik privatimport er ulovlig ifølge alkohollagen. Tingsretten i Göteborg opprettholdt konfiskeringen i sin dom 3. januar 2002. Rosengren & Co. anket til Høyesterett, som mente avgjørelsen var avhengig av forholdet til EU-retten og derfor ba EF-domstolen om en avklaring. Ifølge både EU- og EØS-regler er såkalte kvantitative importrestriksjoner forbudt, så fremt de ikke kan begrunnes bl.a. i helsehensyn. EF-domstolen har tidligere slått fast (Joustra-dommen) at den som ikke selv transporterer importerte alkoholdrikker til eget forbruk, må betale hjemlandets avgifter.

Åpner for nettimport av sprit

Det svenske forbudet mot privat import av alkoholdrikker er ulovlig, fastslår EF-domstolen. Dermed er det fritt frem for voksne å bestille sprit over nettet, sannsynligvis også i Norge. Det er imidlertid ikke store penger å spare, ettersom man må betale hjemlandets avgifter. Men Kommisjonen har foreslått å lette på avgiftskravet i EU.

Den pensjonerte svenske legen Klas Rosengren importerte i 2001 flere kasser spansk Rioja-vin til seg selv og en del bekjente. Vinkassene ble konfiskert av tollmyndighetene fordi slik privatimport er ulovlig ifølge svensk alkohollovgivning. Tingsretten i Göteborg opprettholdt konfiskeringen i sin dom 3. januar 2002. Rosengren & Co. anket til Høyesterett, som mente avgjørelsen var avhengig av forholdet til EU-retten og derfor ba EF-domstolen om en avklaring.

EF-domstolen avsa dom 5. juni, og ga Rosengren medhold i at det svenske importforbudet er i strid med EUs frihandelsregler. Domstolen bygger avgjørelsen på EF-traktatens generelle forbud mot importhindringer i artikkel 28: «Kvantitative importrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom medlemsstatene.» Likelydende bestemmelse finnes i EØS-avtalens artikkel 11.

Domstolen konkluderer med at bestemmelsene i den svenske alkoholloven er en slik restriksjon. En hovedregel her er at man ikke uten særlig godkjennelse eller lisens kan importere alkoholholdige drikkevarer, med noen begrensede unntak for privat bruk. For det første påpekes det at loven, slik den var da Rosengrens varer ble konfiskert, ga Systembolaget adgang til å nekte å bestille varer utenfor sortimentet. Dette mener Domstolen utvilsomt er en importrestriksjon. Her kan det tilføyes at man i Norge kan bestille varer utenfor sortimentet gjennom Vinmonopolet. Forskrift om alkoholholdige drikker gir Vinmonopolet adgang til å ordne slik privatimport, men polet har ingen plikt til å ta opp bestilling (§ 15).

Dessuten mener Domstolen at selv når Systembolaget aksepterer bestillingen, er ordningen så tungvint og omstendelig for forbrukerne at det i sum utgjør en ulovlig importrestriksjon.

Svenske myndigheter har hevdet at importforbudet i alle fall kan forsvares ut fra unntakene i EF-traktatens artikkel 30 for å beskytte helse og menneskers liv (tilsvarende EØS artikkel 13). Norge holdt innlegg i saken til støtte for Sveriges syn. Svenskene argumenterte med at alkohollovens bestemmelser bidrar til å regulere det generelle alkoholkonsumet og dessuten sørge for at aldersgrensene ved kjøp blir overholdt. Domstolen konkluderer imidlertid med at importforbudet har så liten betydning for det totale konsumet at tiltaket er uegnet. Når det gjelder alderskontroll er Domstolen mer drøftende og bekrefter at dette er et legitimt hensyn. Sverige får imidlertid heller ikke her medhold. Domstolen peker på at også i dag innad i Sverige distribueres alkohol fra Systembolaget utenfor deres egne utsalgssteder, hvor kontrollen da er overlatt butikker og andre samarbeidspartnere. Domstolen mener at tilsvarende alderskontroll kan gjennomføres for importerte varer, og at forbudet derfor er uproporsjonalt hvis formålet er å beskytte unge mennesker mot alkoholens skadevirkninger.

EU-dommen innebærer etter alt å dømme at også det norske Vinmonopolet mister eneretten til detaljsalg av sprit og sterkøl.

Konklusjonen er at de svenske bestemmelsene griper for mye inn i handelen mellom EU-landene i forhold til de helsepolitiske gevinstene, og er derfor ulovlig.

Vinmonopolet mister eneretten?

Dommen bygger på frihandelsregler som er identiske også i EØS-avtalen, jfr. EØS artikkel 11 og 13. Selv om EFTA-partene i EØS (Norge, Island og Liechtenstein), overvåkingsorganet ESA og EFTA-domstolen ikke uten videre er forpliktet overfor EF-domstolens avgjørelser, er det et formål i EØS-avtalen og innarbeidet praksis at regelforståelsen skal være mest mulig lik i EU og EØS. Ekspertkommentarene etter dommen (f.eks. i Dagbladet og VG 6. juni 2007) konkluderer med at dette medfører adgang til privatimport også i Norge. Det innebærer i så fall at Vinmonopolet mister eneretten til detaljsalg av sprit og sterkøl. Vin regnes som landbruksprodukt og faller utenfor frihandelskravet i EØS.

Statssekretær Wegard Harsvik i helse- og omsorgsdepartementet avviser imidlertid overfor Dagbladet 6. juni at dommen betyr at det når er fritt frem å importere på nett, men vil ikke kommentere avgjørelsen utover det. En mulig begrunnelse for et slikt syn er at det såkalte sirkulasjonsdirektivet (92/12/EF), som gjelder handel med avgiftsbelagte produkter som alkohol og tobakk, ikke er en del av EØS-avtalen. Avgiftspolitikken ligger som kjent utenfor EØS. Etersom Domstolens konklusjoner hovedsakelig er knyttet til det overordnede handelsregelverket, og der er det ingen forskjeller på reglene i EU og EØS, er det likevel grunn til å tro at dommen får samme konsekvens også for Norge og de andre EØS-landene.

EU-kommisjonen vil gjøre handel tollfri

I den såkalte Joustra-dommen fastslo EF-domstolen i november i fjor (sak C-5/05, 23.11.06) at den som kjøper alkohol fra utlandet, også må betale avgiftene i sitt hjemland for disse varene. Samtidig har man krav på å få tilbakebetalt den nasjonale avgiften hos landet der varen er kjøpt. Det fremgår av sirkulasjonsdirektivet. Ifølge direktivet kan man imidlertid importere alkoholdrikker uten å betale importavgifter når det er til eget forbruk og man selv transporterer varene (artikkel 8). Direktivet setter nokså høye veiledende grenser for hva som er privat bruk, bl.a. inntil 10 liter sprit og 90 liter vin. Bestilling per postordre fyller klart nok ikke kravet om egentransport. EU-kommisjonen foreslo imidlertid i 2004 (COM(2004)0227) en endring av direktivet og artikkel 8, hvor det er tilstrekkelig at transporten gjøres på vegne av kunden. Det vil i så fall bety at det blir langt lettere å importere alkoholdrikker uten å måtte betale hjemlandets avgifter. Endringsdirektivet er ennå ikke vedtatt.

Det er ikke toll på varer mellom EU-land, selv om landene kan ha ulike avgifter på mange varer, og sirkulasjonsdirektivet gjelder som nevnt ikke i EØS. Kommisjonens forslag viser imidlertid hvilken retning EU-lovgivningen utvikler seg. Dette kan bli problematisk for Norge både med tanke på press om tilsvarende tilpasning i EØS og grensehandel via Sverige.

Gitt at dagens regler om hjemlandets avgifter består, er det lite økonomisk interessant for private å handle alkohol på nettet. Ifølge Dagbladet 6. juni koster en flaske Absolut vodka (70 cl) på en europeisk nettbutikk 125 kr inkludert frakt. Utslagspris hos Vinmonopolet er 265 kr. Med tollavgift blir postordreprisen 307 kr, 42 kr mer enn hos Vinmonopolet.

Samtidig åpner regimet i EUs Rosengren-dom for i alle fall to praktiske utfordringer for tollmyndighetene: de må sørge for å kreve inn den nasjonale tollavgiften og dessuten kontrollere at de som kjøper er gamle nok. Omkostninger og mulige konsekvenser av dette er ikke avklart.